

Chvála naslouchání

PhDr. Petr Nesvadba, CSc.

Stále čtu a slyším, že společnost je **rozdělena, rozštěpena, rozpolcena**. A nejen naše. Je tomu tak ve skutečnosti, nebo jde jen o další mediální klišé?

Velká **pluralita**, rozvrstvenost a diferencovanost západní společnosti je nepochybně její předností. Je dobře, nejsme všichni téhož mínění. Však si někteří až příliš dobře pamatujeme „jednomyslnost“, s níž „pracující“ odsuzovali „rozvraceče a samozvance“ z disentu. Jak si však vyzkoušeli již staří Řekové, demokracie je věc složitá, neboť společenské rovnováhy se neustále **dosahuje** – není **dána** (autoritativně) předem. Je nutno o ni **pečovat**.

Tak, jako totalitní systém fetišizuje „nerozbornou jednotu“, demokracie je vždy v **pokoušení fetišizovat různost**. Ukazuje se, že je nebezpečné zapomínat, že pluralita, konflikty a „rozštěpy“ musejí být nejen umožňovány, ale i tlumeny a „vybalancovávány“! Špatný není tedy sám – v současnosti stále více pocíťovaný - fakt „štěpení“ společnosti na mnoho různých názorů, nýbrž to, že tyto názory se zjevně víc a víc tlačí **do svých krajností, vyostřují se a „rozbíhají“**, čímž nás nespojují, nýbrž **dále tříští!**

Demokracie začíná být vratká, začne-li dissensus převažovat nad konsensem. Říkáme-li, že se něco „**štěpí**“, přece jaksi **předpokládáme původní jednotu**, shodu na celospolečenských zájmech, hodnotách a principech! A existuje dnes takový konsensus? Sdílíme něco základního opravdu všichni?

V současné době mne znepokojují dvě okolnosti:

- že naše mladá (polistopadová) demokracie stále nemá dostatečně efektivní **mechanismy a instituce**, které by vytvářely koridory pro kultivované a věcné řešení zájmových i názorových rozporů,
- že si protikladné strany stále méně naslouchají a „zakopávají se“, místo aby usilovaly o **porozumění opačnému stanovisku**.

Dovolím si několik slov ke druhému ze dvou zmíněných bodů.

Obávám se, že náš veřejný prostor stále více vyplňují **uměle vytvářené dichotomie**: „**buď – nebo**“. Při tomto přístupu se až příliš často jedna ze stran „zakopává“ v předem jistém (platném, ba pravdivém) tvrzení, aniž by vůbec přemýšlela o existenci jiného úhlu pohledu, jiné perspektivy, natož aby připustila možnost její oprávněnosti. Ano, relativizovat je podezřelé! Kdo „**stojí na svém**“, je hrdina či mudřec.

Pokouší-li se občas někdo ve veřejném diskursu zaujmout **zprostředkující stanovisko, hledat mosty, sblížovat**, bývá označen neschopného vlastního názoru, jako zbabělého, hloupého. Snažit se porozumět předpokladům, s nimiž do sporu vstupuje jedna i druhá strana, je však ve skutečnosti mnohem obtížnější, než lpění na tom, že jediné hledisko je vše vysvětlující! Vidět zrnka pravdy či dobra v obou zneprátelených stanoviscích vyžaduje větší úsilí a může být i mnohem statečnější, než se přimknout k jedné či druhé „**Pravdě**“!

Kdo je statečný a moudrý? Ten, kdo fanaticky stojí na straně politické pravice či levice, nebo ten, kdo hledá odpovědi na otázku, který z obou pohledů na svět a programů vládnutí je v dané době prospěšnější pro dobro společnosti? Ten, kdo „**fandí**“ Spartě nebo Slavii, či ten, kdo kriticky reflektuje hru obou týmů s cílem pozvednutí úrovně fotbalu jako celku?

Postoj „**buď – nebo**“ vylučuje porozumění, podání ruky, respekt, ale i přiznání chyby či viny. Brání postupu vpřed, neboť staví na předpokladu jedné legitimacy, jedné platnosti, jedné pravdy. Odmítá užitečnost **výměny perspektiv**, užitečnost **vhledu do příběhu toho druhého**. Je to pozice hluchoty a slepoty, ale obvykle i značného rámusu.